

## ANTİBİYOTİK KULLANIMINDA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

- Antibiyotik kullanımı için kanıtlanmış bir enfeksiyon varlığı sorgulanmalıdır.
- Hekim reçete etmedikçe asla antibiyotik kullanılmaması gereği hastalara açıklanmalıdır.
- Antibiyotikleri ne zaman ve nasıl kullanılacağı hakkında daima açıklama yapılmalıdır
- İlaçlar doğru yoldan, doğru zaman aralıklarında, doğru dozda ve belirtilen süre boyunca kullanılmalıdır.
- İlacın doğru zamanda alınmasını hatırlatıcı düzenlemeler yapılmalıdır.
- Hasta kendisini iyi hissetse bile tedaviyi hekimin belirttiği süreden önce sonlandırmamalıdır. Aksi halde antibiyotik direnci gelişebileceği açıklanmalıdır.
- Özellikle grip ya da nezle gibi virüslere bağlı solunum yolu enfeksiyonlarında antibiyotiklerin tedavide yeri olmadığını anlatılmalıdır.
- Nezle ve grip için hastalığın ilerlememesi, enfeksiyon etkeninin topluma yayılmaması için yatak istirahati, izolasyon, C vitamininden zengin beslenmek ve bol sıvı alımı yeterli olabilir.
- Eğer kişinin hastalığı 10 günden fazla sürüyorsa, ateşi düşmüyorsa, komplikasyon geliştirse doktor kontrolünden geçmesi gerekir ve tedavi tekrar düzenlenmelidir.
- Kişiler arası nezle-grip gibi hastalıkların geçişini önlemek için hijyenik önlemler alınmalıdır. Bir mendile hapşırıdıktan veya öksürdükten sonra o mendil atılmalı, diğer nesnelere ve insanlarla temas etmeden önce eller yıkanmalıdır.
- Kişi kullandığı antibiyotikten yarar görmüyorsa hekim haberdar edilmelidir.
- Komşusuna iyi gelen ilacın kişinin kendisine zarar verebileceği unutulmamalıdır. Başkasının antibiyotiğinin kullanılmaması gerektiği anlatılmalıdır.
- Daha önceki bir hastalıkta kullanılan antibiyotiğin, tekrar benzer hastalığa yakalanılsa bile hekime danışmadan kullanılmaması gerekir.
- İlaçların hastane ve eczane ortamından çıktıktan sonra uygun olmayan saklama koşullarında etkinliğinin azalabildiği, hatta zararlı etkilerinin ortaya çıkabileceği akılda tutulmalıdır.
- Gebelik, emzirme durumu, kronik hastalıkların varlığı ve başka ilaçların kullanımı hekime bildirilerek uygun antibiyotiğin seçilmesi sağlanmalıdır.
- Artan veya reçetesiz alınmış antibiyotikler yerine her zaman hekimin reçete ettiği antibiyotikler kullanılmalıdır.

- Hekim gerekli görmedikçe, hekimlere antibiyotik yazılması konusunda ısrarcı olunmaması öğütlenmelidir.

## **AKILCI ANTİBİYOTİK KULLANIMI**

Enfeksiyon hastalıkları, halk sağlığı açısından önemli ve uygun antimikrobik tedaviyle başarının sağlandığı bir alandır. Bununla birlikte gerek toplumda gerekse hastanede kazanılan enfeksiyon hastalıkları akılcı olmayan antimikrobiyal tedavilerin kullanılması sonucu tedavi edilememekte ve belki de hasta kaybedilmektedir. Uygun antimikrobiyal tedavi; sağ kalım, komplikasyon ve kronikleşmenin önlenmesi, hastalık şiddet ve süresinin kısaltılması açısından önemlidir.

Hekimlerin elektronik ortamda reçeteleme davranışlarının analiz edilmesine imkan sağlayan “Reçete Bilgi Sistemi (RBS)”nden yararlanılarak, birinci basamakta 2011 yılında düzenlenmiş reçeteler değerlendirildiğinde; toplam 439.539.673 kutu ilacın reçete edildiği ve bunun %12,71 oranıyla 55.878.010 kutusunun antibiyotiklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Düzenlenmiş reçetelerin maliyet analizleri yapıldığında ise genel maliyetin % 14,14’ünü antibiyotikler oluşturmaktadır. Bu durum ülkemizdeki ilaç tüketiminde önemli bir yeri olan antibiyotiklerin akılcı kullanımının önemini göstermektedir.

İdeal antibiyotik kullanımı için; doğru tanı sonrası doğru antibiyotik; en uygun yoldan, etkin dozda, optimum aralıklarla, uygun süreyle verilmelidir. Doğru antibiyotik kullanımı için, mikrobiyolojik olarak kanıtlanmış bakteriyel bir enfeksiyonun varlığı mutlaka sorgulanmalıdır. Tanı açısından gerekli değerlendirme yapılmadan ve enfeksiyon olmaksızın antibiyotik kullanılması, seçilen antibiyotiğin yanlış olması, antibiyotik dozunun yetersiz veya aşırı olması, doz aralıklarının uygunsuz olması durumlarında antibiyotikler uygun kullanılmamış olur. Etkinliği bilinen bir antibiyotik yerine maliyeti daha yüksek ve yeni olan bir antibiyotiğin seçilmesi, gerekli olmadığı halde aynı anda birden fazla antibiyotiğin kullanılması, kültür sonucuna uygun olmayan antibiyotik kullanımı da antibiyotiğin uygunsuz kullanımına örneklerdir.

Birinci basamak tedavi hizmetlerinde tüm antibiyotik reçetelerinin çoğunlukla solunum yolu enfeksiyonları için düzenlendiğini gösterilmiştir. Birçok solunum yolu enfeksiyonu vakasında antibiyotiklerin gerekli olmadığına ve hastanın bağışıklık sisteminin basit enfeksiyonlarla mücadele edebilecek yeterlilikte olduğuna ilişkin kanıtlar mevcuttur. Sadece bakteriyel enfeksiyonlara karşı etkili olan antibiyotikler; yaygın olarak yanlış kullanımın gözlendiği soğuk

algınlığı veya grip gibi virüslerin neden olduğu enfeksiyonlar için çözüm değildirler ve virüsün diğer insanlara bulaşmasını önlemezler. Antibiyotik kullanımı gerektirmeyen durumlarda, enfeksiyon taşıyan hastalardan diğer kişilere bulaşmasını önlemek amacıyla enfeksiyon kontrol tedbirlerinin alınması yeterlidir.

Antibiyotiklerin yanlış nedenlerle veya doğru olmayan biçimde kullanılması, bakterilerin sonraki tedavilere karşı direnç göstermesine neden olabilir. Antimikrobiyal direnç, bu mikroorganizmanın neden olduğu enfeksiyonu tedavi etmek veya önlemek amacıyla antimikrobiyal ajanın etkisinin azalmasına veya yok olmasına neden olur. Bakteriler için antibiyotik direnci, bakterilerin herhangi bir antibiyotiğin varlığına rağmen üreyebilmesi ve enfeksiyon yapabilmesidir. Bunun sonucunda ise, daha sonra antibiyotiğe ihtiyaç duyulduğunda işe yaramazlar. Bu yalnızca antibiyotiği uygun olmayan biçimde kullanan kişi açısından değil, sonradan dirençli bakteriye yakalanma riski olan herkes için tehlike oluşturmaktadır.

Antibiyotik direnci tüm dünyada önemli bir sağlık sorunu haline gelmiştir. Antibiyotik-dirençli bakterilerin yol açtığı enfeksiyonlar, hastalığın ve ölüm oranlarının artması ve hastanede geçirilen sürenin uzaması ile sonuçlanmakta ayrıca tedavi maliyetlerinde de artışa neden olmaktadır. Antibiyotik kullanımı, insanlardaki normal bakteriyel floranın değişmesine bu da çoğu kez antibiyotik dirençli bakterilerin ortaya çıkmasına ve ishal gibi yan etkilerin görülmesine neden olabilmektedir.

Unutmayalım ki antibiyotikler; ateş düşürmez, ağrı dindirmez, virüslere bağlı enfeksiyonları tedavi edemez. Yaygın ve yanlış kullanıldığında ise hızla direnç gelişen antibiyotik, esas etki beklediğimiz bakterilerin neden olduğu enfeksiyonların tedavisinde de etkisiz hale gelir. Hekim reçete etmedikçe antibiyotik kullanılmamalıdır. Hastaların, daha önceki bir hastalığında kullandığı antibiyotiğin, tekrar benzer hastalığa yakalansa bile hekime danışmadan kullanmaması gerektiği konusunda bilinçli olması gerekmektedir. Özellikle grip ya da nezle gibi virüslere bağlı solunum yolu enfeksiyonlarında antibiyotiklerin tedavide yeri olmadığını unutulmamalıdır. Hekim önerisi sonrası reçete ile alınan antibiyotiğe, enfeksiyonu en etkili biçimde tedavi etmek ve direncin ortaya çıkma riskini azaltmak için antibiyotikler doğru dozda, doğru şekilde ve reçeteye uygun zaman aralıklarında alınarak uygun biçimde kullanılmalıdır. Hasta kendisini iyi hissetse bile tedaviyi hekimin belirttiği süreden önce sonlandırmamalıdır. Aksi taktirde faydadan çok zarar getirecektir. Artmış veya reçetesiz alınmış antibiyotikler yerine her zaman tıbbi reçeteli antibiyotikler kullanılmalıdır.

